

בהעלותך

1) במדבר פרק ט פסוק א

א וַיְדַבֵּר ה' אֶל-מֹשֶׁה בְּמִדְבַּר-סִינַי בַּשָּׁנָה הַשְּׁנִיָּה לְצֵאתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן לֵאמֹר:

2) במדבר פרק א פסוק א

א וַיְדַבֵּר ה' אֶל-מֹשֶׁה בְּמִדְבַּר סִינַי בְּאֶהָל מוֹעֵד בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי בַשָּׁנָה הַשְּׁנִיָּה לְצֵאתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לֵאמֹר:

3) רש"י במדבר פרק ט פסוק א

בחדש הראשון, פרשה שבראש הספר לא נאמרה עד אייר למדת (ספרי) שאין סדר מוקדם ומאוחר בתורה ולמה לא פתח בזו מפני שהוא גנותן של ישראל שכל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר לא הקריבו אלא פסח זה בלבד :

4) ספר משכיל לדוד על במדבר פרק ט פסוק א

ומאי דבעי רש"י ולמה לא פתח בזו אף על גב דאיכא פרשיות טובא שנכתבו שלא כסדרן ולא מצינו שהק' כן רש"י בהדיא ה"ט דהכא השינוי מבואר ונגלה לעין טפי שהרי הפרשיות סמוכות ובשתיהן נכתב הזמן בראשונה כתיב בחדש השני ובשניה כתיב בחדש הראשון והילכך שייך ודאי להק' ולמה לא פתח בזו שהסירוס ברור אפילו לתינוקות שב"ר:

5) באר יצחק על רש"י במדבר פרק ט פסוק א

כתב רש"י . . . למדת שאין מוקדם ומאוחר בתורה. ואחר כך כתב רש"י ולמה לא פתח בזו וכו' וזה נראה כדברים סותרים זה את זה. אבל הענין כמו שביארתי במקום אחר שמה שכתוב ז"ל אין מוקדם ומאוחר בתורה רוצה לומר שהתורה לא תשמור את הסדר הזמני רק סדר אחר מוקדם במעלה על סדר הזמני ולזה ראוי לבקש כאן טעם הסדר הזה מה שלא פתח בפרשת הפסח בראש הספר.

6) ספר שמות פרק יב

(כה) וְהָיָה כִּי תֵבְאוּ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְתֵן ה' לְכֶם פְּאֶשֶׁר דְּבַר יוֹשְׁמֵרְתֶם אֶת הָעֶבֶדָה הַזֹּאת:

7) תוספות קידושין לז: ד"ה הואיל

"ת כיון שמן הדין לא היה להם לעשות מה גנות היה להם וי"ל דהיינו גנותם שנשתהו ליכנס לארץ עד מ' שנה מפני עון מרגלים ולפיכך לא נצטוו ואם היו זוכים ליכנס לארץ מיד היו מצווים מיד עוד י"ל דס"ל כי האי תנא דאמר דביאה הכתוב גבי תפילין משמע עשה מצוה זו שבשבילה תכנס לארץ וכן משמע ביאה דכתיב גבי פסח וא"ת א"כ למה לא עשו כי אם פסח אחד וי"ל לפי שהיו רובם ערלים וכתוב (שמות יב) כל ערל לא יאכל בו והיינו גנותם ומ"מ אינם חוטאים במה שלא עשו אותו דהא ערל אסור באכילת פסח וא"ת למה לא מלו לפי שלא נשבה להם רוח צפונית כל ארבעים שנה שהיו במדבר לפי שהיו נזופים בעון מרגלים וכן משמע במסכת חגיגה (דף ו.א):

8) רמב"ן במדבר פרק ט פסוק א

ועל דעת רבותינו, לא עשו אותה אלא בשנה זו בלבד, שלא היו יכולין לעשותה לפי שנולדו להם בנים ועבדים ולא יכלו לימול אותם מן הטעם שהזכירו שהיה להם לסכנה, כמו שמפורש ביבמות (עא:):
אבל בספרי (בהעלתך סז) אמרו ויעשו את הפסח בראשון וגו', בגנות ישראל הכתוב מדבר שלא עשו אלא פסח זה בלבד . . . דרשו כן מן הכתוב הזה שאמר (פסוק ה) ויעשו את הפסח בראשון בארבעה עשר יום לחדש בין הערבים במדבר סיני, כי המקרא מיותר, ודי במה שיאמר "ויעשו את הפסח ככל אשר צוה ה' את משה", אבל הזכיר היום והמדבר לרמוז שלא עשו אותו במדבר רק ביום הזה, והוא גנותן,

9) ויתכן שהגנות הזה הוא קלקלתם בענין המרגלים, שממנה נתנדו ולא נשבה להם הרוח הצפונית ולא מלו, ולפיכך נאסרו בכל הקדשים, או שתהיה הברייתא הזו כדברי האומר (מכילתא בא טו) אין מילת זכריו ועבדיו מעכבת בו, והיו רשאים לעשותו ונתעצלו ולא עשו אותו, והוא גנות גדול, אבל הראשון הוא יותר נכון בעיני, כי היה משה מכריחם לעשותו ולא היה מניחם בחיוב כרת.

10) חזקוני במדבר פרק ט פסוק א

ואם תאמר אי זה גנות הוא הרי בפרשת בא תלה הכתוב מצות פסח בביאתן לארץ אלא יש לומר גנות הוא להם שאם לא חטאו במתאווננים היו נכנסים לארץ באותו אייר כדכתיב ויהי בשנה השנית בחדש השני בעשרים בחדש וגו' ויאמר משה לחובב נוסעים אנחנו אל המקום וגו' ופרש"י מיד עד שלשה ימים אנו נכנסים לארץ וכו' והיו עושים פסחיהם בארץ ועכשיו שחטאו עשו שם חדש כדכתיב לא יום אחד תאכלו וגו' עד חדש ימים משם באו להצרות ועשו שם שבעת ימים להסגר מרים ושלחו המרגלים שעל ידם נגזר עליהם להיות במדבר ארבעים שנה וזהו הגנות:

11 גור אריה למהר"ל במדבר פרק ט פסוק א

ולפי דעתי אין צריך שאף אם הוא פטור מן המצוה או מחמת אונסה או שפטרו גנאי הוא לו דסוף סוף לא עשו המצוה כמה שנים שהיו במדבר שכל מי שהוא פטור מן המצוה מחמת שהוא אונס גנאי הוא לו שלא עשה המצוה דלא אמרינן אונס רחמנא פטרי רק לענין פטור מן העונש אבל מכל מקום גנאי הוא לו שלא עשה המצוה ויהיה לו זכות וכאן לא היה להם זכות אותו המצוה דודאי אם נאנס ולא עשה הפסח אף על גב דפטור מן העונש מכל מקום אין לו זכות ושכר אותה המצוה.

12 רמב"ן במדבר פרק ט פסוק א

בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים בחדש הראשון, מכאן אמרו חכמים (ספרי בהעלותך סד, פסחים ו:): אין מוקדם ומאוחר בתורה, וטעם האיחור הזה היה, כי כאשר בא הספר הזה הרביעי להזכיר המצות שנצטוו ישראל במדבר סיני לשעתם, רצה להשלים ענין אהל מועד ותקונו כל ימי המדבר, והזכיר תחלה הדגלים ומקום האהל ומעמד משרתיו ותקון המשמרות למשאו לכל עבודת האהל, והזכיר קרבנות הנשיאים שהביאו העגלות אשר ישאו אותו בהן כל עת היותם במדבר, והשלים קרבנותם בחנכת המזבח שהיו מאחד בניסן או שאחר לכן, ואחר כך שב להזכיר אזהרה שהזהיר אותם שלא ישכחו מצות הפסח, ועל דעת רבותינו לא נהגה במדבר אלא בשנה זו בלבד, לפי שלא מלו במדבר והיתה מילת זכרים ועבדים מעכבת בהם:

13 ספורנו במדבר פרק ט פסוק א

בחדש הראשון, אחר שפקד אנשי הצבא וסידר הדגלים ונושאי המשכן להכניסם לארץ וטהר מחניהם מן הטמאים כאמרו והיה מחניך קדוש (דברים כג, טו) ומן הממזרים בענין הסוטה למען תהיה השכינה ביניהם במחנה צבאותם ספר הכתוב ארבעה מעשים טובים שעשו ישראל שבהם זכו ליכנס לארץ מיד בלתי מלחמה לולא המרגלים כמו שהעיד משה רבינו באמרו לחובב נוסעים אנחנו אל המקום, ראשונה סיפר חנוכת המזבח, שנית זריזותם בענין חינוך הלויים, שלישית זריזותם בקרבן הפסח, רביעית לכתם אחרי האל יתברך במדבר אף על פי שהיה העלות הענן בזמנים בלתי נודעים פעמים ארוכים ופעמים קצרים באופן שהיה ראוי שתקשה עליהם מאד החניה והמסע, ולהודיע כל אלה ספר אותם כפי מדרגת היותם לרצון לפניו לא לפי הזמן שהיו בו ולכן ספר בכאן ענין חנוכת המזבח והלויים והפסח שהיו בחדש הראשון והיתה תחלת הספר בחדש השני והיה ענין חניתם ונסיעתם על פי ה' מיום צאתם ממצרים ועל כמו זה אמרו אין מוקדם ומאוחר בתורה וזה כאשר תכו+ין תכלית מה זולתי הזמן בסדר המסופר: